

CUMHURİYET'İN DİYALEKTİĞİ: KENDİ KARŞITINI YARATARAK VAROLMAK -1

Münir Aktolga

Dört bölüm halinde yayınlanacak olan bu yazı yakında çıkacak olan yeni kitabımdan alıntıdır!¹

- KÜRESELLEŞME SÜRECİ VE BUNUN İÇ DİNAMİKLE İLİŞKİSİ- 2

- KÜRESELLEŞME SÜRECİ, VE AK PARTİ İKTİDARI!-3

-TEK ÇIKAR YOL, "TARİHSEL UZLAŞMA" ANLAYIŞINA SAHİP ÇIKARAK DEMOKRATİKLEŞME YOLUNDA İLERLEMEDİR-4

“Şimdi, bu çalışmanın belki de en önemli kısmına geldik!..

Nasıl olmuştur da, yukardan aşağıya doğru “batılılaşarak Devlete bağlı bir kapitalizm yaratma” süreci, diyalektik anlamda kendi inkârı olan bir Anadolu sivil toplum potansiyelini yaratabilmiştir?.. Ucu, bugün halâ Türkiye Cumhuriyeti’ne kadar bile uzanan bu diyalektik nasıl bir diyalektiktir?.. Olayı çözdükten sonra, tabi her şey çok basit görünüyor! Ama o “çok basit” olanın anlaşılabilmesi için yıllar geçti! Cevap şöyle:

Ortaçağ Avrupa’sında feodaller “kent toplumu” olarak kapitalist toplum bebeğinin taşıyıcısı bir sivil toplumu nasıl yarattıysa, bizim batıcı Devlet sınıflarımız da, Devlete bağlı, onun uzantısı bir kapitalizm yaratmaya çalışırken gene aynı diyalektiğe tabi olarak bir Anadolu sivil toplum potansiyelini yaratmışlardır! Yaratmışlardır, çünkü “Devleti kurtarmak” güdüsüyle yaratmak zorunda kalmışlardır!..²

Örneğin, tekrar Ortaçağ’da bir kentin kurulması olayına dönersek: Bir feodal bey neden kent kurucu oluyordu? Feodalizmle, kapitalizmin ana rahmi kent arasındaki ilişki ne idi? Feodal bey, bir kenti kurarken kendi ipini çektiğinin farkında değil miydi? Ya da, kenti kurarken, intihar etmek için, kendini yok etmek için mi yapıyordu bunu? Tabii ki hayır! O an onun tek düşündüğü kendi çıkarı idi! Kent kurulacak, ticaret gelişecek, o da bundan yararlanacaktı. Pazardan vergi alacak, kendi tüketim ihtiyaçlarını daha kolay temin edecekti vs. Bir de tabi, sistemin kendi içindeki çelişkiler açısından, köylülerin-serflerin, yani kendi karşıtlarının dışında, onlara karşı kendisini güçlendirecek, onlara bağımlı olmaktan kurtaracak, altın yumurtlayan bir tavuk gibi, sırf kendisine tabi bir alternatif, bir çıkış yolu olarak görüyordu onu-kenti! İşte, kendi “inkârını” yaratma olayı budur...

Başka bir örnek verelim. Burjuvaziye ele alalım. Bugün burjuvalar “araştırma-geliştirme” çalışmalarına milyarlarca dolar yatırıyorlar. Neden?..

Yeni bilgilerin üretilmesine yol açarak, bu bilgileri kullanıp, rekabette üstte kalabilmek, küresel pazarlarda daha çok kâr elde edebilmek için değil mi?.. Ama, her yeni bilgi, pratikte, üretici güçlerin biraz daha gelişmesine yol açıyor. Ve giderekten o hale geliyor ki, kapitalistler, daha çok kâr elde edebilmek için, işçilerin yerine mümkün olduğu kadar makineleri, robotları kullanmaya başlıyorlar. Başlangıçta müthiş bir şey bu tabi! Ne grev var, ne hasta olmak! Her bir robot, altın yumurtlayan bir tavuk onlar için! Ama bir düşününüz şöyle, nereye gidiyor bu işin sonu diye! İlerde, işçilerin yerini

¹ M. Aktolga, „Bilişsel Tarih ve Toplum Bilimleri Açısından OSMANLI’DAN BU YANA TÜRKİYE’DE KAPİTALİZMİN GELİŞME DİYALEKTİĞİ“)

² „Hani nerede bu „sivil toplum“ diye düşünenler için bu kitap bir ilaç gibi gelecek sanıyorum!!

büyük ölçüde robotlar aldığı zaman nasıl artı değer elde edecek kapitalist! Artı değer olayı, işçinin sırtından kazanılan değerle ilgili bir şey değil mi, işçinin yerini robot alınca artı değer de ortadan kalkar! Artı değer olmayınca da kapitalist olmaz! Kapitalizm kendi inkârını yaratmaktadır. Modern komünal topluma giden yol işte böyle inşa ediliyor...

Tekrar Osmanlı'nın ve Cumhuriyet Türkiye'sinin "Batılılaşma" sürecine dönüyoruz. Evet, nasıl olmuştur da bu süreç zamanla kendi diyalektik inkarı olarak bir Anadolu kapitalizminin ortaya çıkmasına neden olmuştur?..

Burada birbiriyle içiçe iki süreçle karşılaşılıyor...

İlk adımda, Batı kültürüne göre yeni insan tipleri ve yeni bir toplum yaratılmaya çalışılmaktadır. Bu demektir ki, yeni insan tipleriyle yeni bir yaşam biçimi topluma egemen kılınacaktır. Bu amaçla, sistemin içinde, Batı'dakilere benzer kurumların oluşturulmasına çalışılır. Meşrutiyet'in ilanı, Tanzimat Fermanı, Parlamento'nun oluşması, bankaların kuruluşu, Batı'dakilere benzer yeni yasaların çıkarılması vs. bütün bunlar hep tepedeki batıcı bürokratların yeni bir sistem yaratabilmek için baş vurdukları etkinliklerdir...

Söz Şerif Mardin'de...

"Bunlar, sivil kurumların Türkiye'de bulunmadığının ve bunun da kendilerini, fikirlerini tatbik imkanı az olan sosyolojik bir yapı ile karşı karşıya bıraktığının farkındaydılar. Bundan dolayı gerek ittihatçılar, gerek Kemalistler bu arayışı temsil edecek kurumları (bankalar vs.), sınıfları (ticari ve endüstri burjuvazisi) ve yasaları (Cumhuriyetin Medeni Kanunu ve Ticaret Yasaları) temellendirmeye çalıştılar. İlginç olan ve kurumsal sosyolojinin üzerinde durması gereken gelişme, "sivil toplum" kurucusu olarak tanımlayabileceğimiz bu yeni yapıların, uzun vadede Kemalistler tarafından değil, fakat dindar Müslümanlar tarafından zapt edilmiş olduklarıdır".³

Yani Şerif Mardin diyor ki; batıcı Devlet sınıfı kendine bir kitle temeli yaratarak kendi dünya görüşüne göre yeni bir toplum inşa edebilmek için (kendisine bağlı, batıcı-Devletçi bir kapitalist toplum yaratabilmek için) Batı'da kapitalist sistem içinde varolan kurum ve kuralları yukardan aşağıya doğru Türkiye Toplumunu içinde de oluşturmaya çalışır... Bunu yaparken onun amacı, geleneksel kültürü eriterek yok etmek, "cahil halkı" bu yeni kurum ve kurulların-ilişkilerin içinde kendi dünya görüşüne göre yeniden "eğiterek" şekillendirmektir. Ama işte "evdeki pazar çarşıya pek uymaz"!..

Örneğin bankacılık sistemini ele alalım: Bankayı kurdun, bu kolay! Başına da kendi görüşüne uygun Devletçi bir müdür, personel vs. atadın. Bu da kolay! Peki kime hizmet verecekti bu banka? Senin o "cahil", geleneksel İslam kültürüyle yoğurulmuş insanlarına değil mi?..

Peki, köylü Mehmet ağaya krediyi verdin, işleri iyi gitti. Seneye daha büyük bir kredi... Gübreydi, yeni makinalardı derken al sana işte bir Anadolu kapitalisti!.. Aynı süreç ticaret ve sanayi kapitalizminin gelişimi açısından da geçerlidir. "Kapitalistleşmek" mi diyordunuz, alın işte size kapitalist! Hem de aslan gibi, dini bütün bir Anadolu kapitalisti! Böyle gelinir 1950 lere! DP bu sürecin ürünü olur...⁴

³ Şerif Mardin. (1999). "Din ve İdeoloji." İletişim Yayınları, İstanbul.

⁴ Siz şimdi tutup da "Siyah Türkler" haline dönüşmüş olanların, aynı mekanizmayı kullanarak "Siyaha" boyadıkları Devletçi anlayışlarıyla "yeni" bir burjuvazi ve kapitalizm yaratma çabalarına bakmayın! Bunlar aslında Anadolu sivil toplumunu temsil etmekten çok uzaklaştılar artık! Bir zamanlar "Beyaz Türk" Devletin karşısında anlam kazanan o "demokrat" duruşları yerini "restorasyoncu-reaksiyonist" bir "Siyah Türk" Devletçiliğine bıraktı!..

